

СТАНОВИЩЕ

на Стефан Андреев Стефанов за дисертационния труд на Стефан Христов Димитров, редовен докторант към секция „Българите, Османската империя и Европа“ в Института за исторически изследвания при БАН

Дисертацията на Стефан Димитров на тема „Население и селища в Сакар планина и прилежащия ѝ район през XV – XVI век“ е сериозна заявка за появата на нов османист сред историческата колегия. Демографското по своя характер изследване предполага познания и умения за ползване на основния изворов материал (подробни и съкратени османски регистри), получаване на солидна езикова и дипломатико-палеографска квалификация.

Подбраната тема е колкото българистична, толкова и балканистична. Тя е твърде значима, защото представлява първото по рода си изследване на интересен и проблемен район, обхващащ територии от днешна България, Турция и Гърция през ранните XV – XVI век въз основа на османски регистри.

Дисертацията е успешно структурирана. Многоаспектната ѝ проблематика е представена синтезирано и стройно – увод, три глави, заключение и разнообразни и полезни приложения.

Уводът съдържа всички необходими компоненти, но аз бих искал да обърна по-специално внимание на онази част от него, в която десертантът представя изворовия си материал. Тя се характеризира с точни описания и изчерпателен анализ.

Изложението на дисертационния труд се състои от три глави – селищата в Сакар планина и района през епохата на Първото и Второто българско царство и хронология на османското нашествие в Тракия (I глава); етнорелигиозна структура на населението на град Одрин, тенденции в демографското развитие на отделните етнорелигиозни групи, социална и професионална структура (II глава); характеристика на Одринска каза като административно-териториална единица (III глава).

В това изложение десертантът е съумял да покаже териториалното разположение на компактни маси от различни етноси в град Одрин, да възстанови и анализира тяхната професионална структура; да установи приблизителните граници на Одринска каза в периода 1485-1570 г. и да анализира промените, настъпили в териториалния обхват както и да уточни вътрешното административно деление на казата, да коментира динамиката в териториалния обхват на всяка една от нахиите. Към безспорните приноси на дисертацията се отнася и проучването на селищната

мрежа, гъстотата на населението и статута на селищата. Не на последно място към изредените приноси трябва да отбележа и установяване на тенденциите в демографското развитие на отделните религиозни общности и процесите на ислямизация, колонизация и миграция сред градското и селското население.

Представяйки приносите на дисертацията, не мога да не спомена и разнообразните приложения, в които освен множеството таблици и диаграми, присъстват и речник на термините, географски речник и богата библиография. Без да омаловажавам значението им, бих искал да посоча и някои пропуски. Ще започна с библиографията, която макар и твърде изчерпателна, не включва два списъка на селищни имена, а именно „Населените места в Тракия и Македония под гръцка власт. Стари и нови названия”. София, 1946. Съст. В. Трайков и „Списък на населените места в Македония, Моравско и Одринско”. С., 1917. В случая е важно не толкова отсъствието на тези заглавия от библиографията, колкото фактът, че те не са използвани при идентификацията на селищата. Съдържащата се в тях информация би допринесла за намаляване броя на неидентифицираните и нелокализираните селища в Гърция и Турция. Само като илюстрация ще спомена село Доган, което би могло да се идентифицира със село Дуванджиево на северозапад от Одрин в Турция. В списъка на неустановените селища фигурират и две села с неименованието Караджа. Едното от тях би могло да бъде село Караджали, дн. с. Елафохорион, Димотишко (ном Дидимотихон, Гърция). И още един пример. Става дума за село Шахинджи, което без съмнение е село Шахънджа / Шаханджи, дн. с. Сагини, спадащо към Кара Агач (гр. Орестиас, ном Дидимотихон, Гърция). Немалкото неустановени селища са попречили на автора да локализира нахиите Чоке и Ада. Чоке е била разположена през проучвания период и след него най-общо на изток и североизток от гр. Свиленград, а Ада обхващала селища около Одрин – и на юг, югозапад от града в Гърция, България и Турция.

По отношение на терминологичния речник смятам, че той е подготвен по убедителен начин, но ще вметна, че някои термини като напр. „чифлик” и „бадж” можеха да се обяснят и по-подробно. В същото време намирам за излишно присъствието на думи като „чобан”, „булгар”, „сарай” и др. Въпреки, че в изследването си Стефан Димитров отделя полагащо се внимание на термина „нефс”, би трябвало и той да бъде включен и в речника.

Въпреки посочените несъвършенства, бих дал категорична положителна оценка на представения дисертационен труд като задълбочено и приносно изследване. Той дава основание на автора да бъде присъдена научно-образователната степен „доктор”.

12.03. 2013

доц. Ст. Андреев

